

Taula de contingut

1.	Les tensions geopolítiques: cap a un nou ordre internacional més polaritzat	2
1.1.	Tensions creixents entre els Estats Units i la Xina	2
1.2.	Impacte de la guerra a Ucraïna: l'agreujament de les relacions entre potències	5
1.3.	L'Indo-Pacífic i Taiwan-Xina: el centre de gravetat geopolític	7
1.4.	Posicionament per blocs: cap a la polarització	11
1.5.	De les democràcies a les autocràcies	18
1.6.	Risc de fragmentació: cap a la creació de dos ecosistemes.....	21

1. Les tensions geopolítiques: cap a un nou ordre internacional més polaritzat

1.1. Tensions creixents entre els Estats Units i la Xina

La confrontació entre els Estats Units i la Xina ha anat creixent en els darrers anys a mesura que la Xina ha anat projectant el seu poder al món (vegeu el requadre 1). L'actitud continuista de Biden de les polítiques de Trump envers la Xina recull una visió que comparteixen tant demòcrates com republicans, i projecta la rivalitat creixent amb la Xina. A Pequín, per la seva banda, aquesta política ha confirmat que l'enfrontament amb els EUA és inevitable, per la qual cosa la Xina ha enfortit les relacions amb altres països i ha accelerat la seva autosuficiència econòmica i tecnològica.

«Ens trobem enmig d'una competició estratègica per a configurar el futur de l'ordre internacional. [...] La Xina té la intenció i, cada cop més, la capacitat de reconfigurar l'ordre internacional en benefici seu.»

Joe Biden en l'Estratègia de Seguretat Nacional de l'octubre de 2022

Xi Jinping vol portar la Xina a substituir els Estats Units com a gran potència el 2049, centenari de la revolució. El seu nomenament per a un tercer mandat com a secretari general del partit i cap de les forces armades xineses en el 20è Congrés del Partit Comunista xinès l'octubre de 2022 el consolida com a gran líder de la nació i li permetrà continuar imposant les seves polítiques.

Tanmateix, en aquest tercer mandat, Xi Jinping haurà d'afrontar una sèrie de desequilibris econòmics que poden fer sorgir brots d'instabilitat social: la política de covid zero està

frenant el creixement econòmic i incrementant el malestar de la població; la bombolla immobiliària xinesa està paralitzant el sector de la construcció, que representa un terç del PIB xinès; i l'alt endeutament, especialment empresarial i d'organismes locals, està agreujant el risc creditici. Tot això, a més, es produeix enmig d'un procés d'envelliment de la població, en què el nombre de persones en edat de treballar està en caiguda des de 2015.

La intensitat de les tensions entre els EUA i la Xina continuarà augmentant, i també ho farà el nombre d'àrees en què es materialitza aquesta rivalitat, incloent-hi els àmbits comercial i, especialment, tecnològic. En aquest sentit, creix el risc d'una possible escalada bèl·lica al voltant de l'illa de Taiwan-Xina, el principal productor mundial de semiconductors i punt clau d'accés de l'Àsia oriental al sud-est asiàtic (vegeu l'apartat 1.3).

D'altra banda, les àrees en què la cooperació és possible, són les d'interès global, com el canvi climàtic.

La reunió entre Joe Biden i Xi Jinping en el marc de la cimera del G20 celebrada a Bali el novembre de 2022 va servir per a refredar momentàniament les tensions existents i restablir les relacions diplomàtiques. Els líders van acordar mantenir comunicacions obertes en una sèrie de qüestions globals, com ara el canvi climàtic i la seguretat alimentària, i van rebutjar l'ús de les armes nuclears per a resoldre conflictes (una clara al·lusió a les amenaces nuclears de Rússia). Tanmateix, també van deixar clara la seva rivalitat i que continuaran competint per la supremacia econòmica i tecnològica. Pel que fa a la situació de Taiwan-Xina, les converses tampoc no van servir per a acostar postures.

«Insistim a lluitar per la perspectiva de la reunificació pacífica [de la República Popular de Xina i la República de Xina (Taiwan)], però mai no prometrem renunciar a l'ús de la força i ens reservem l'opció de prendre totes les mesures necessàries».

Xi Jinping en el 20è Congrés del Partit Comunista de l'octubre de 2022

Requadre 1. Fets destacats en les relacions entre els Estats Units i la Xina

- **1979**: normalització de les relacions diplomàtiques entre els dos països. Els Estats Units reconeixen el principi d'una sola Xina, fet que va en detriment de Taiwan.
- **2001**: entrada de la Xina a l'Organització Mundial del Comerç.
- **2008**: enmig de la crisi financera mundial, la Xina desplaça el Japó com a major creditor estranger dels Estats Units, amb uns 600.000 milions de dòlars en bons.
- **2011**: els Estats Units viren la seva política exterior cap a l'Àsia, amb mesures per a contrarestar el pes creixent de la Xina. Obama anuncia l'acord de lliure comerç Trans-Pacific Partnership amb vuit països (el 2017, el president Trump l'abandona).
- **2013**: la Xina posa en marxa la Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda mitjançant la qual pretén expandir la seva influència al món amb la construcció d'infraestructures físiques i digitals.
- **2015**: la Xina llança el pla Made in China 2025, amb una aposta clara per reduir les importacions de béns intermedis i liderar la tecnologia mundial en les properes dècades.
- **2018**: Trump anuncia aranzels comercials sobre les importacions xineses i altres mesures que donen inici a la guerra tecnològica per impedir a la Xina l'accés a tecnologia puntera. La Xina imposa mesures de represàlia a les importacions estatunidenques.
- **2019**: la guerra comercial s'intensifica. Es prohibeix a les empreses estatunidenques l'ús d'equips de telecomunicacions fabricats a l'estranger que amenacin la seguretat nacional, com els de Huawei, que és afegida a la llista negra d'entitats estrangeres.
- **2020**: la pandèmia de la COVID-19 tensa les relacions i s'intensifica la pressió en els darrers dies de l'Administració Trump: desenes d'empreses xineses són incloses en la llista negra, d'entre les quals SMIC, el fabricant de xips més gran del país. Per la seva banda, la Xina presenta el seu model de «circulació dual» per a impulsar l'autosuficiència tecnològica.
- **2021**: Biden manté les mesures adoptades per l'Administració Trump contra la Xina.
- **2022**: l'Administració Biden qualifica a la Xina com el «desafiament més seriós a llarg termini per a l'ordre internacional». Nancy Pelosi visita Taiwan i incrementa les tensions (l'exèrcit xinès llança míssils que sobrevolen l'illa). Biden intensifica la guerra tecnològica amb noves mesures per a desconnectar la Xina del mercat de semiconductors capdavanters.

Font: elaboració pròpia a partir de Council on Foreign Relations (2022): [U.S.-China Relations](#).

1.2. Impacte de la guerra a Ucraïna: l'agreujament de les relacions entre potències

El 24 de febrer de 2022, Putin va ordenar la invasió militar a gran escala d'Ucraïna. Aquesta guerra, en paraules del Consell Europeu, constitueix «un canvi tectònic en la història europea» i marca un abans i un després en les relacions entre les grans potències. Els principals països occidentals, amb els Estats Units i la Unió Europea al capdavant, però també amb la resta de potències del G7 (el Regne Unit, el Japó i el Canadà) i altres països com Suïssa, Austràlia o Corea del Sud, han coordinat sancions contra Rússia en una resposta sense precedents en el segle XXI, i ajuda financera i militar per al Govern ucraïnès¹.

«La guerra d'agressió de Rússia constitueix un canvi tectònic en la història europea».

Declaració de Versalles del Consell Europeu del 10 i 11 de març de 2022

Les sancions han tingut per objectiu desestabilitzar el sistema financer rus, desconnectar els principals sectors de Rússia de la tecnologia d'avantguarda, reduir la dependència energètica i congelar els actius dels principals oligarques i mandataris del Govern rus. Les sancions poden sintetitzar-se en els àmbits següents²:

- Mesures dirigides a personalitats del Govern i oligarques russos: prohibició de viatjar, congelació d'actius i confiscació de béns en territori d'Occident.
- Sancions financeres: congelació de les reserves del Banc Central Rus, impossibilitat de finançament en els mercats financers occidentals i exclusió de la majoria dels bancs comercials russos del sistema de pagament internacional SWIFT.
- Sancions comercials: prohibició general d'exportar tecnologia i béns de luxe a Rússia, exclusió de Rússia del tractament de nació més afavorida en el marc de l'OMC i pressió sobre les multinacionals occidentals perquè es retirin del mercat rus.
- Prohibició de compra d'hidrocarburs russos. Tanmateix, la gran dependència energètica de la UE, especialment pel que fa al gas natural, ha fet difícil la coordinació i imposició de sancions, la qual cosa, juntament amb l'alça de preus dels combustibles, no ha permès assolir l'objectiu d'ofegar l'economia russa.

¹ ACCIÓ (2022): [Impacte econòmic del conflicte entre Rússia i Ucraïna](#).

² Consell de la Unió Europea (2022): [Respuesta de la UE ante la invasión rusa de Ucrania](#); Peterson Institute for International Economics (2022): [Russia's war on Ukraine: A sanctions timeline](#); Pisani-Ferry, J. (2022): [Will Russia or the West Win the Economic and Financial Battle?](#). Project Syndicate.

El que Putin esperava que fos una operació llampec s'ha convertit, gairebé un any després, en un conflicte estancat que ha sacsejat el tauler geopolític. Si bé Rússia no ha aconseguit el suport dels països occidentals ni de gran part de la comunitat internacional (141 països en l'Assemblea General de l'ONU van votar a favor de l'aturada immediata de l'atac a Ucraïna i la retirada de totes les tropes russes), s'ha vist recolzada pel suport econòmic de la Xina, fruit de l'acord sinorus signat tres setmanes abans de la invasió russa, i per la neutralitat de 34 països en l'esfera diplomàtica, alguns dels quals amb un pes rellevant com l'Índia, Indonèsia, l'Iran, Turquia, el Brasil, l'Aràbia Saudita o Sud-àfrica, tots ells integrants del G20.

La Xina ha donat suport a la narrativa del Kremlin pel que fa als motius de la invasió, i en responsabilitza l'OTAN per la seva ampliació silenciosa cap a l'est d'Europa. El suport s'ha donat fonamentalment en l'àmbit econòmic (mitjançant la compra d'hidrocarburs, el suport financer i la venda de tecnologia per a cobrir el buit d'Occident) però, en el terreny polític, la relació s'ha anat esquinçant a mesura que la guerra ha debilitat Rússia i ha reforçat l'aliança occidental³.

Altres països que en un començament es van mostrar neutrals i no van condemnar l'atac rus han anat canviant el discurs i augmentant la pressió a Rússia, com l'Índia (tanmateix, no ha aplicat sancions a Rússia degut a la seva dependència militar: el 60-70% del material militar indi és d'origen rus). Turquia, per la seva banda, va passar de no condemnar les accions russes a qualificar el conflicte com a «guerra», per a acabar emergint com un actor rellevant en la mediació. La guerra, a més, ha fet revifar conflictes a zones amb passat soviètic, com és el cas de l'Alt Karabakh (entre armenis i azerbaidjanesos) i la zona fronterera entre el Kirguizistan i el Tadjikistan. A més, el Kazakhstan, un país aliat fins fa poc, s'està allunyant de l'esfera russa.

La neutralitat dels països del Golf respecte al conflicte entre Rússia i Ucraïna reflecteix la cooperació que mantenen amb Moscou en qüestions energètiques (OPEP). En aquest sentit, resulta significatiu que l'Aràbia Saudita, país històricament aliat dels EUA, no hagi cedit a les pressions de l'Administració Biden per rebaixar els preus del petroli i s'hagi posicionat amb Rússia en les darreres reunions de l'OPEP.

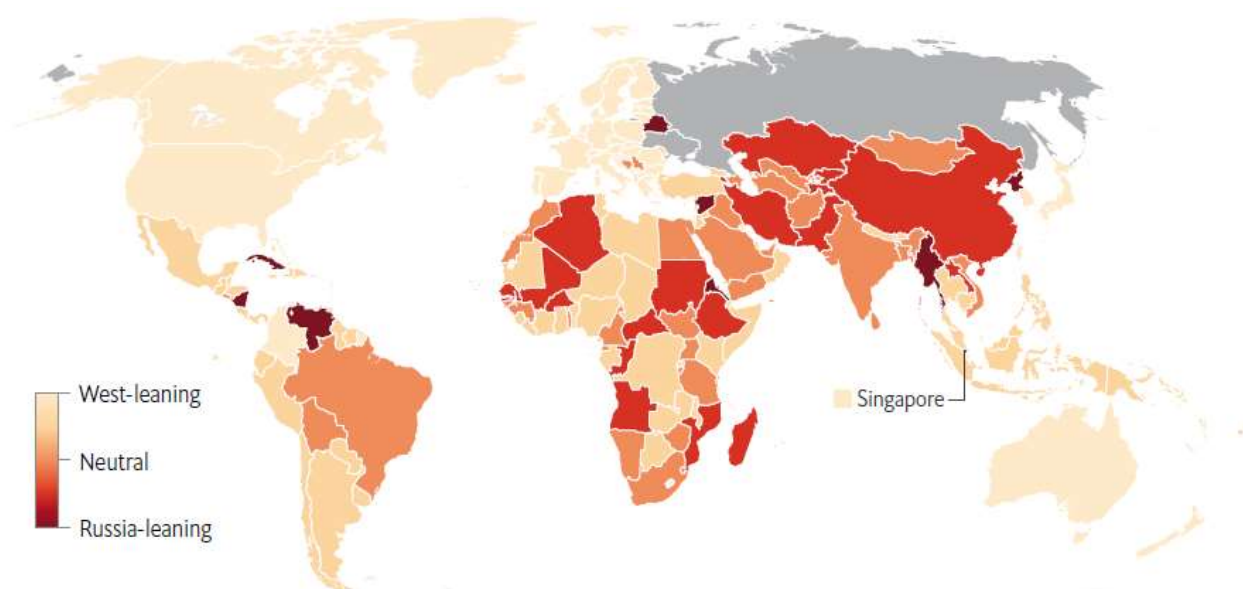
Per la seva banda, l'Iran tampoc no ha aplicat sancions a Rússia i ha proveït d'armament (míssils i drons) a l'exèrcit rus, la qual cosa ha empitjorat les relacions amb els Estats Units i la Unió Europea i allunya la possibilitat d'arribar a un acord que permeti eliminar l'embargament al país.

L'impacte del conflicte entre Rússia i Ucraïna pot conduir a un procés de desacoblament entre Occident i Rússia, que s'uneix a les tensions dels darrers anys entre Occident i la Xina. Les potències del G7, amb els Estats Units i la Unió Europea al capdavant, han estret llaços i tornen a posar els valors occidentals al centre, mentre que Rússia i la Xina se n'allunyen amb la voluntat de crear el seu propi espai d'influència. Això pot afavorir la creació de dos grans blocs: un liderat

³ Foy, H., Seddon, M., Reed, J. (2022): [Xi and Modi 'not standing with Putin' over war in Ukraine, analysts say](#). Financial Times; Rachman, G. (2022): [Putin, Xi and the limits of friendship](#). Financial Times.

pels Estats Units, representant del món occidental; i l'altre per la Xina, que en representa la seva contraposició, la qual cosa podria amenaçar la integració econòmica global.

Figura 1. Posicionament dels països en relació amb la invasió de Rússia a Ucraïna

Font: Economist Intelligence Unit

1.3. L'Indo-Pacífic i Taiwan-Xina: el centre de gravetat geopolític

En un context en què l'OTAN estava esdevenint un actor residual, la guerra entre Rússia i Ucraïna ha revitalitzat l'Aliança Atlàntica i ha tornat a tenir una importància cabdal per a fer front als reptes defensius de l'Europa central i occidental. L'OTAN ha reforçat la defensa dels països fronterers amb Rússia i ha enviat armament i ajuda militar a la resistència ucraïnesa, que ha permès igualar les forces i impossibilitar la victòria russa.

La Cimera de Madrid de l'OTAN celebrada al juny de 2022 va aprovar l'[Strategic Concept](#), que descriu la nova realitat de seguretat a què s'enfronta l'Aliança i reafirma els valors de l'OTAN. S'hi considera que Rússia és l'amenaça més important i directa per a la seguretat dels aliats i per a la pau i l'estabilitat a la zona euroatlàntica. També s'hi mostra preocupació pels conflictes i la inestabilitat al nord d'Àfrica, el Sahel i l'Orient Mitjà degut a l'afectació que poden tenir en la seguretat dels països de l'OTAN. Per últim, s'hi apunta que la Xina és una amenaça per als interessos, seguretat i valors atlàntics. A banda d'això, la cimera també va servir per a iniciar formalment el procés d'adhesió a l'Aliança de Finlàndia i Suècia, dos països que fins aleshores eren contraris a formar-ne part, i per a mostrar un ferm compromís perquè els països dediquin el 2% del PIB a la despesa militar.

«La Federació Russa representa l'amenaça més important i directa per a la seguretat dels socis atlàntics».

Strategic Concept, 2022

Tanmateix, l'experiència viscuda durant l'Administració Trump amb la política de l'«America First» i, posteriorment, la retirada de les tropes estatunidenques de l'Afganistan sense previ avís per part de l'Administració Biden han fet prendre consciència a la Unió Europea que no pot dependre totalment dels EUA en matèria de defensa. A més, Biden, tot i mantenir la majoria al Senat en les *midterms* de novembre i sortir reforçat d'aquests comicis, ha perdut el control de la Cambra de Representants. Això pot complicar els dos anys de mandat que li queden, amb la possibilitat de bloqueig de la seva acció legislativa, inclosos els pressupostos o les ajudes a Ucraïna. A més, haurà de fer front a Donald Trump, candidat a la presidència per a les eleccions de 2024.

Els països que conformen la Unió Europea, especialment els fronterers amb Rússia, han impulsat les seves capacitats defensives més enllà de l'OTAN. Polònia i els països bàltics (Estònia, Letònia i Lituània), a més de Finlàndia i Suècia, han augmentat els seus pressupostos de defensa. Alemanya, per primera vegada des del final de la Segona Guerra Mundial, ha enviat armes a una zona de conflicte i el Govern ha anunciat un fons de 100.000 milions d'euros per a modernitzar l'exèrcit⁴.

La UE com a institució, per primera vegada en la seva història, ha organitzat i finançat l'aprovisionament d'armes per a una guerra en un país tercer. A més, de cara a assolir una major autonomia en matèria de defensa, al passat mes de març de 2022 la UE va presentar la [Brúixola Estratègica](#), que orientarà el desenvolupament de les capacitats de seguretat i defensa europees durant els propers 10 anys. Es tracta d'un pla d'acció ambiciós articulat en quatre pilars:

- Crear una capacitat de desplegament ràpid de 5.000 militars.
- Garantir la seguretat amb l'impuls de la intel·ligència militar, la ciberdefensa i la seguretat espacial i marítima, entre d'altres.

⁴ ACCIÓ (2022): [Impacte econòmic del conflicte entre Rússia i Ucraïna](#).

Anàlisi de riscos i tendències globals 2023

- Augmentar la despesa en defensa dels estats membres, tant militar com tecnològica.
- Enfortir la cooperació amb l'OTAN, l'ONU, els països occidentals i els socis estratègics en tots els continents.

Tot i que Europa ha estat la protagonista de la geopolítica mundial el 2022, no hi ha un retorn del centre de gravetat geopolític cap a l'Atlàntic. El centre continua a l'Indo-Pacífic, on les tensions entre els Estats Units i la Xina en la lluita pel domini de la regió amb el major potencial d'expansió econòmica s'han accentuat encara més en el darrer any⁵. Com s'observa en la figura 2, bona part dels països que més creixeran fins al 2050 es troben a la regió de l'Indo-Pacífic, encapçalats per l'Índia, Bangladesh, el Vietnam, les Filipines i Indonèsia.

Figura 2. Principals països per creixement anual del PIB (% , 2022-2050)

Font: Economist Intelligence Unit

No és casual que la Casa Blanca presentés la seva [Estratègia per l'Indo-Pacífic](#) el febrer de 2022. En aquest context, els acords militars en el marc del Quad (conformat pels Estats Units, Austràlia, el Japó i l'Índia) i l'AUKUS (format pels Estats Units, el Regne Unit i Austràlia) s'han reforçat en la seva vocació de contenir l'expansionisme xinès a l'Indo-Pacífic. De la mateixa manera, els Estats Units han reforçat els llaços militars amb alguns països aliats de l'ASEAN (com les Filipines o Singapur).

Per la seva banda, la Xina ha intensificat les seves maniobres militars sobre Taiwan-Xina com a resposta a la visita a l'illa de Nancy Pelosi, presidenta de la Cambra de Representants dels EUA,

⁵ Piqué, J. (2022): [El Indo-Pacífico sigue en el centro](#). Política Exterior.

i el president Joe Biden ha assegurat que l'illa seria defensada militarment si és atacada per la Xina.

Taiwan-Xina dona accés al mar de la Xina Meridional des del mar de la Xina Oriental (on es troben importants ports xinesos com el de Shanghai o el de Ningbo-Zhoushan), i el control xinès de l'illa podria suposar un risc tant per a la seguretat dels fluxos comercials com per a la seguretat territorial principalment del Japó i Corea del Sud, però també dels països de l'ASEAN. A més a més, la Xina continua molt activa en la seva reivindicació territorial d'illes al mar de la Xina Meridional i en la construcció d'illes artificials d'ús militar⁶. Addicionalment, la Xina ha tractat, sense èxit de moment, de forjar una aliança amb les illes del Pacífic mitjançant la [China-Pacific Island Countries Common Development Vision](#), que ha estat contrarestada per l'[Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity](#) impulsat pels Estats Units.

Taiwan-Xina és, doncs, el principal camp de batalla entre americans i xinesos, que en reivindiquen la sobirania. Els Estats Units no volen permetre-ho, ja que podria suposar la pèrdua del control de l'Indo-Pacífic, el nou centre de gravetat econòmic mundial, que concentra grans reserves de recursos naturals i el gruix de la població mundial. A més, un eventual control de Taiwan-Xina per part de la Xina permetria al gegant asiàtic accedir als semiconductors d'última generació (vegeu l'apartat 6.1).

Per tot plegat, Taiwan-Xina està esdevenint el principal risc geopolític dels propers anys. Els esdeveniments ocorreguts a Ucraïna poden ser utilitzats com a lliçons per a la Xina en cas de plantejar-se una invasió a l'illa. Un intent d'invasió podria provocar una allau de sancions contra la Xina, tal com ha succeït amb Rússia el 2022, amb la diferència que una desconexió d'Occident de la Xina tindria unes conseqüències molt més greus, sense obviar que, en aquest cas, no es pot descartar una intervenció militar per part dels EUA. El Departament d'Estat dels Estats Units estima que un bloqueig xinès a Taiwan-Xina provocaria pèrdues econòmiques anuals per valor de 2,5 bilions de dòlars, i ja analitza com es podrien utilitzar sancions econòmiques contra la Xina⁷.

⁶ Piqué, J. (2022): [Taiwán y el mar del Sur de China](#). Política Exterior.

⁷ Hille, K. i Sevastopulo, D. (2022): [US warns Europe a conflict over Taiwan could cause global economic shock](#). Financial Times.

1.4. Posicionament per blocs: cap a la polarització

La Xina i els Estats Units lideren una sèrie d'iniciatives internacionals per a atraure i alinear com més països millor. Al seu voltant pivoten un conjunt de països que busquen el seu espai en un món multipolar en plena transformació.

No en va, si fins a finals del segle XX la riquesa econòmica i el poder polític el concentraven els països occidentals (representats en el G7), la balança s'ha anat decantant en els darrers anys, sobretot a partir de la crisi financera de 2008/2009, cap als països emergents, que tenen o demanen tenir cada vegada més influència en l'esfera internacional.

La guerra entre Rússia i Ucraïna ha accentuat el distanciament entre les dues principals potències mundials, i ha contraposat el model occidental, liderat pels Estats Units, i l'oriental, liderat per la Xina. Els països es veuen empesos a triar bàndol degut a l'escalada de tensions, una situació que recorda a la viscuda durant la Guerra Freda. Les institucions multilaterals, creades al final de la Segona Guerra Mundial, que van propiciar la globalització i l'obertura entre països, ara perden motiu de ser en no estar-hi ben representats alguns països d'acord amb el seu nou poder econòmic, i no aconsegueixen generar consensos.

A continuació, es resumeixen els posicionaments i les polítiques que es duen a terme en els principals pols polítics mundials.

Unió Europea

La Unió Europea, dins el bloc occidental i alineada amb els Estats Units, té la voluntat de mantenir l'Aliança Atlàntica i l'obertura a la resta del món però alhora vol retenir la capacitat de prendre decisions de manera autònoma. Aquest posicionament es tradueix en el concepte d'«autonomia estratègica oberta». Davant dels reptes internacionals que es plantegen, la UE ha actualitzat l'[Strategic Foresight Report 2022](#), en què es presenta una reflexió estratègica de futur sobre els canvis geopolítics i les interaccions entre les transicions verda i digital: «Els canvis geopolítics actuals confirmen la necessitat d'accelerar les transicions verda i digital per a reforçar la resiliència de la UE i l'autonomia estratègica oberta».

«El món està experimentant canvis geopolítics d'abast tectònic que reforcen les megatendències que ja estaven impactant la UE»

Strategic Foresight Report, 2022

El Brexit, que suposava un punt d'inflexió que jugava en contra de la integració europea, ha acabat jugant a favor de la UE. El Regne Unit va sortir de la UE fa dos anys i, des de llavors, ha encadenat crisis polítiques i econòmiques de difícil resolució. En canvi, la UE ha sortit reforçada en la presa conjunta de decisions relatives als esdeveniments succeïts en els darrers anys, com la crisi de la COVID-19 o la guerra d'agressió de Rússia.

De fet, la guerra a Ucraïna ha fet tornar l'ampliació europea al centre del debat. Durant el 2022, Ucraïna i Moldàvia han passat a ser candidats oficials a entrar a la UE, tot i que es tracta d'un procés que serà llarg ja que s'exigeixen múltiples reformes en aquests països. També s'ha obert la veda per a ampliar la UE per la banda dels Balcans; en aquest sentit, s'han iniciat les negociacions amb Albània i Macedònia del Nord.

A la UE, però, hi ha certa urgència per a redissenyar la relació amb els veïns europeus després de la disrupció causada per Rússia. Els reptes geopolítics fan que sigui de vital interès per a la UE aportar una estabilitat al seu veïnatge que garanteixi un cert alineament conjunt. En aquest sentit, el 2022 s'ha establert la Comunitat Política Europea, un fòrum intergovernamental per a debats polítics i estratègics sobre el futur d'Europa. La primera cimera es va celebrar l'octubre a Praga i va reunir 44 països, d'entre els quals els de la UE, el Regne Unit, Noruega, Suïssa o Turquia⁸.

Pel que fa a les relacions amb les superpotències, la UE té en els EUA un dels majors socis, tot i que aquesta realitat podria canviar en el cas que torni al poder Donald Trump o un president amb el mateix tarannà. És per això que els europeus continuen perseguint l'«autonomia estratègica oberta» per no dependre excessivament del soci atlàntic. Les relacions amb l'Administració Biden són molt més fluides i es coopera en diversos àmbits, per exemple, amb el fòrum US-EU Trade and Technology Council, que es va establir el 2021 i continua celebrant reunions periòdiques.

Quant a la Xina, a ulls europeus és un «rival sistèmic», i l'acostament de la Xina a Rússia ha empitjorat la situació. La Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda (vegeu el requadre 2), de la qual formen part 17 països de la UE, s'ha refredat amb el temps i ja hi ha projectes que s'han paralytitzat (als països bàltics o Romania) a causa dels possibles riscos associats amb la inversió xinesa. Tot i això, n'hi ha que s'han mantingut a països menys propensos a tenir una visió dura de la Xina, com Grècia (on la Xina és propietària del port del Pireu) o Hongria. A més, Alemanya, amb el president Scholz al capdavant, s'ha acostat a la Xina en els darrers mesos de l'any, en contra de les recomanacions de les institucions europees.

Àsia-Pacífic

L'Àsia és la regió amb major dinamisme econòmic, tant present com futur, i la Xina n'és el principal actor; però també n'hi ha d'altres que tracten de diferenciar-se dels dos blocs imperants, com és el cas de l'Índia.

La Xina té desplegat molts interessos econòmics en nombrosos països del sud-est asiàtic, majoritàriament emmarcats en la Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda (vegeu el requadre 2). També ha impulsat el RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership), que va entrar en

⁸ Mayer, F. et al. (2022): [*Enlarging and deepening: giving substance to the European Political Community*](#). Bruegel.

vigor el gener de 2022. Es tracta de l'acord comercial més gran del món i inclou el Japó, Corea del Sud, Austràlia, Nova Zelanda i els deu membres de l'ASEAN (Indonèsia, Tailàndia, Singapur o les Filipines, entre d'altres).

Pel que fa a l'Índia, la crisi derivada de la guerra a Ucraïna ha servit al primer ministre Modi per a tractar de posicionar el país com la veu en defensa de les nacions més pobres i més afectades per l'increment de preus de l'energia i els aliments. La seva posició no alineada en cap bloc s'observa en l'augment de les compres d'hidrocarburs russos alhora que intensifica les relacions diplomàtiques amb els Estats Units, en un intent de contrarestar la presència creixent de la Xina a la regió de l'Indo-Pacífic⁹.

Els Estats Units, per la seva banda, articulen la seva estratègia a l'Àsia-Pacífic amb les aliances militars de l'AUKUS i el Quad (tot i que al Quad s'han afegit darrerament temàtiques de caire climàtic o de salut), així com amb l'[Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity](#) pel que fa a l'àmbit econòmic, que inclou països clau de la regió com el Japó, Corea del Sud, l'Índia, Indonèsia, el Vietnam, les Filipines, Tailàndia o Austràlia. També ha promogut la [Partnership for Global Infrastructure and Investment](#) (inicialment coneguda com a Build Back Better World) amb els socis del G7, que pretén mobilitzar 600.000 milions de dòlars en cinc anys en països en desenvolupament de tot el món.

«Si la UE vol ampliar el comerç i alhora fer que les cadenes de subministrament siguin més resistents, diverses i flexibles, la regió de l'Indo-Pacífic abasta un grup d'amics que podrien ser socis econòmics i estratègics ideals».

Cecilia Malmström, excomissària de Comerç de la Comissió Europea

La UE també va llançar el 2021 la seva pròpia [Estratègia per l'Indo-Pacífic](#) i en té d'altres de transversals, com la [Global Gateway](#). Alhora, a l'abril de 2022 va reprendre les converses comercials amb l'Índia després d'un parèntesi de gairebé una dècada¹⁰. Els tractats comercials amb Austràlia i Nova Zelanda acumulen retards en les seves signatures, i per a la UE hauria de ser primordial assegurar-se un accés preferencial als seus recursos naturals (Austràlia disposa d'una de les reserves més importants de liti, indispensable per a les bateries dels automòbils elèctrics).

⁹ Schmall, E. i Raj, S. (2022): [In Russia Crisis, India Tries to Balance Geopolitics and Economics](#). The New York Times.

¹⁰ Beattie, A. (2022): [US-led security push in Asia leaves trade as an optional extra](#). Financial Times.

Requadre 2. La irrupció de la Xina com a gran prestador mundial en el marc de la Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda

La Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda (BRI, per les seves sigles en anglès) va ser presentada el 2013 com un programa d'inversió i política transcontinental amb l'objectiu de desenvolupar infraestructures físiques i digitals per a expandir la influència xinesa a països tercers, majoritàriament en desenvolupament. La iniciativa ja abasta tot el món i no només la històrica Ruta de la Seda: en són membres 147 països. En nou anys (2013-2021), el valor dels projectes ha assolit els 890.000 milions de dòlars.

Figura 3. Inversió total de la BRI per països i capital

Font: Green Finance & Development Center (2022)

A mesura que la Xina ha anat finançant infraestructures durant la darrera dècada, s'ha trobat en competència amb les institucions multilaterals que presten diners per al desenvolupament, sobretot amb el Banc Mundial. Ara, a mesura que els seus préstecs se centren més en la prevenció d'impagaments (entre 2020 i 2021 es van haver de renegociar préstecs per valor de 52.000 milions de dòlars, el triple respecte als dos anys anteriors), comença a reflectir el paper que sol tenir l'FMI. Aquesta deriva preocupa internacionalment: el Banc Mundial alerta que els països en desenvolupament es poden veure abocats a una crisi del deute d'una magnitud comparable a la dels anys 80. D'entre els països que han hagut de renegociar préstecs hi ha el Pakistan, l'Argentina, Belarús, Egipte, Mongòlia, Nigèria, Turquia, Ucraïna o Sri Lanka, tots ells amb una qualificació creditícia d'«escombraria». De fet ja hi ha països que han fet fallida, com Sri Lanka o Zàmbia.

Fonts: Financial Times (2022): [China's emerging Belt and Road debt crisis](#); Green Finance & Development Center; Kyngge, J. et al. (2022): [China reckons with its first overseas debt crisis](#). Financial Times.

Àfrica

L'impacte econòmic de la COVID-19 primer, i de la guerra entre Rússia i Ucraïna ara, ha desestabilitzat part del continent, especialment la regió del Sahel. Bona part dels països d'aquesta zona estan immersos en una crisi política i econòmica, amb elevat risc de patir inseguretats alimentària (vegeu el capítol 5). La inestabilitat durant els darrers dos anys ha fet caure governs civils en mans de l'exèrcit a Mali, el Txad, Guinea, el Sudan o Burkina Faso¹¹. No obstant això, el continent africà té un gran potencial, tant per la demografia (el 2050, una de cada quatre persones serà africana) com per la concentració d'una riquesa immensa de matèries primeres, moltes d'elles necessàries per a la transició energètica (vegeu l'apartat 4.6). És per això que les principals potències mundials hi estan concentrant molts esforços diplomàtics.

La Xina ha passat de ser un actor secundari a principis del segle XXI a esdevenir el principal inversor i soci comercial de molts països, des d'Angola fins a Etiòpia. La Xina va superar els Estats Units com a major soci comercial d'Àfrica el 2009, mentre que bona part de les infraestructures que han sorgit a tot el continent han estat construïdes per empreses xineses en el marc de la Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda.

En els darrers anys, Moscou també està consolidant la seva presència al continent. La diplomàcia russa a l'Àfrica busca obtenir aliances ràpides amb poc cost polític: proporciona armes (entre el 2017 i el 2021, el 44% de les armes venudes als estats africans van ser russes) i mercenaris (el grup Wagner té presència a països com la República Centreafricana o Mali) i accés a empreses especialitzades en extracció de matèries primeres¹². Rússia també ha estret llaços amb Algèria, amb qui ha dut a terme maniobres militars a la frontera amb el Marroc, aliat estret dels EUA. Les tensions entre els dos països del nord d'Àfrica han anat en augment en els darrers anys, i es troben en una fase de rearmament preocupant: Algèria ha incrementat el seu pressupost militar un 130% per al 2023, fins al 12% del PIB, mentre que el Marroc es disposa a posar en marxa una indústria d'armament pròpia amb la construcció de drons i calcula que la despesa en defensa superarà el 5% del seu PIB¹³.

Després de dècades ignorant el continent, els Estats Units, de la mà del president Joe Biden, intenten restablir les relacions amb l'Àfrica. El compromís diplomàtic s'ha intensificat: Washington ha celebrat una cimera Estats Units-Àfrica el desembre de 2022, la primera en vuit anys, en què ha promès ajudes per valor de 55.000 milions d'euros durant els pròxims tres anys. A més, Biden ha revocat la decisió de l'Administració Trump de retirar les tropes estatunidenques de Somàlia i el Sahel, regions en què persisteix l'amenaça terrorista¹⁴.

¹¹ Fundación Alternativas (2022): [Informe África 2022](#).

¹² Financial Times (2022): [Russia has made worrying inroads into Africa](#).

¹³ Sanz, J.C. (2022): [Rusia emprende en la frontera marroquí las primeras maniobras militares con Argelia](#). El País.

¹⁴ Pilling, D. (2022): [Why the US is re-engaging with Africa](#). Financial Times.

Per la seva banda, la UE ha començat a tenir un paper molt més actiu en les relacions amb el continent. A mitjans de febrer de 2022, just abans de l'inici de la guerra a Ucraïna, es va celebrar la VI Cimera entre la UE i la Unió Africana, que va acabar amb la declaració conjunta [*Africa and Europe: a joint vision for 2030*](#) que recull una forta aposta europea de suport tant per a l'accés a les vacunes com per a compromisos financers. També es va anunciar un nou paquet d'inversions de 150.000 milions d'euros emmarcat en el [*Global Gateway*](#), amb què la UE pretén competir amb la BRI de la Xina. En el marc de la integració regional, la UE ha reafirmat el seu compromís amb l'Àrea de Lliure Comerç Continental Africana¹⁵.

Pel que fa a la seguretat, la regió del nord d'Àfrica continua sent fonamental per als interessos europeus: hi poden sorgir amenaces directes per a Europa en forma de grups terroristes, i la fragilitat econòmica i social pot tenir conseqüències desestabilitzadores com ara la immigració irregular a gran escala, que pot alimentar les forces populistes a Europa i socavar la cohesió europea¹⁶.

Ara bé, les relacions entre la UE i el nord-d'Àfrica pateixen molt alts i baixos. A mitjans d'any, el Govern espanyol va reconèixer la sobirania marroquina al Sàhara Occidental, que d'una banda ha enfortit els lligams d'Espanya amb el Marroc, però de l'altra ha provocat una crisi diplomàtica i comercial amb Algèria, que ha pres represàlies i ha bloquejat les exportacions espanyoles. De totes maneres, Algèria continua complint els contractes de subministrament de gas a Espanya i l'octubre de 2022, Naturgy i Sonatrach van acordar una revisió de preus a l'alça que assegura el subministrament fins a, com a mínim, el 2030¹⁷.

Orient Mitjà

En els darrers anys, s'ha produït un acostament diplomàtic entre Israel i les principals potències àrabs. No obstant això, la inestabilitat continua molt present a la regió, amb Síria, el Líban i el Iemen com a principals punts calents.

L'Iran ha recobrat molta importància durant el 2022, amb l'esperança que es pogués signar un nou acord per a contenir el programa nuclear del país a canvi de relaxar les sancions econòmiques, especialment important per a alliberar les grans reserves d'hidrocarburs de les quals disposa, que podria col·locar en els mercats i alleujar-ne els preus. De totes maneres, i tot i que l'acord va estar a punt d'assolir-se, finalment el cost polític tant per als Estats Units com per a l'Iran davant els seus respectius electorats continua sent massa alt. A més, el fet que l'Iran hagi venut armament militar a Rússia en el context de la guerra a Ucraïna fa que les relacions amb els països occidentals hagi empitjorat.

¹⁵ Marín, A. (2022): [*¿Un "new deal" para África? algunas valoraciones de la VI Cumbre UE-Unión Africana*](#). Reial Institut Elcano.

¹⁶ Scazzieri, L. (2022): [*Europe should not forget the challenges to its South*](#). Centre for European Reform.

¹⁷ Patiño, M. A. (2022): [*Naturgy sella la paz con Sonatrach con contratos de más de 10.000 millones*](#). Expansión.

Turquia ha mantingut bones relacions amb Moscou, especialment en l'àmbit militar: Ankara, tot i formar part de l'OTAN, ha comprat armament a Rússia, i tots dos països han coordinat les seves accions a Síria. Tanmateix, després de la invasió russa a Ucraïna, Turquia ha donat suport a Ucraïna, fins i tot proporcionant-li armes i drons. Tot i això, Ankara també ha intentat mantenir bones relacions amb Rússia: no ha adoptat les sancions occidentals i ha mantingut vincles comercials i energètics amb Moscou. A més, ha esdevingut un actor mediador entre ambdós països, especialment pel que fa al desbloqueig de la sortida de cereals provinents d'Ucraïna.

La presència dels Estats Units a la regió ha mutat durant les últimes dècades: després d'un començament de segle en què els Estats Units van donar prioritats a l'estabilitat a l'Orient Mitjà, amb resultats qüestionables, en els darrers anys l'estan deixant de banda. De totes maneres, els Estats Units, mantenen el suport militar i la venda d'armes als països aliats, especialment l'Àrab Saudita i Israel, i continuaran centrant-se en la lluita contra el terrorisme, a garantir la seguretat d'Israel i a contenir la influència de l'Iran.

La reducció de l'atenció dels Estats Units a la zona ha coincidit amb el paper creixent de la Xina, que ha anat ampliant els seus vincles econòmics i la seva influència política. L'Orient Mitjà és important per a la Xina, especialment en l'àmbit comercial: la Xina és actualment el major soci comercial de l'Iran i dels països del Consell de Cooperació del Golf (l'Àrab Saudita, Kuwait, els Emirats Àrabs Units, Qatar, Bahrain i Oman). Pel que fa a les inversions xineses a l'Orient Mitjà, s'han multiplicat per cinc entre el 2010 i el 2020¹⁸.

La presència de la Unió Europea a la regió és molt més limitada, i el 2022 s'ha focalitzat en l'àmbit energètic. Tant la UE mateixa com diversos països europeus (de manera individual) han signat acords energètics amb Israel, els Emirats Àrabs Units o Qatar per a suplir la manca de subministrament d'hidrocarburs russos.

Amèrica llatina

L'Amèrica llatina ha viscut un curs polític intens durant el 2022, amb canvis en el poder a Colòmbia, on Gustavo Petro s'ha convertit en el primer president de l'esquerra al país, i al Brasil, on Lula ha desbancat Bolsonaro i torna a ser el president 12 anys després. Les esquerres copen el poder al continent ja que se sumen a López Obrador a Mèxic, a Alberto Fernández a l'Argentina i Gabriel Boric a Xile.

La Xina, com en altres regions, ha intensificat les seves relacions diplomàtiques i comercials amb l'Amèrica llatina en la darrera dècada. L'any 2000, el mercat xinès representava menys del 2% de les exportacions d'Amèrica llatina; actualment, la Xina és el primer soci comercial de Sud-amèrica i el segon per al conjunt d'Amèrica llatina, després dels Estats Units. Fins al moment,

¹⁸ Scazzieri, L. (2022): [*Europe should not forget the challenges to its South*](#). Centre for European Reform

vint països llatinoamericans s'han adherit a la BRI, amb què la Xina ha pogut desplegar projectes d'infraestructures¹⁹.

El president Biden ha defensat, durant el seu mandat, que els Estats Units han de renovar el seu lideratge a la regió per contrarestar la Xina. A mitjans de 2022 es va celebrar la IX Cimera de les Amèriques, que va posar els ciments per a recompondre les relacions entre els dos hemisferis.

La UE té la voluntat d'intensificar les seves relacions comercials amb els països llatinoamericans, principalment per guanyar la quota de mercat que s'ha anat perdent a favor de la Xina en els darrers anys, però també per assegurar-se matèries primeres presents a Sud-amèrica (especialment coure i liti). S'estan renegociant els tractats amb Xile i Mèxic, mentre que l'acord amb el Mercosur (el Brasil, l'Argentina, l'Uruguai i el Paraguai) continua estancat, però podria revifar després de l'elecció de Lula com a president del Brasil.

1.5. De les democràcies a les autocràcies

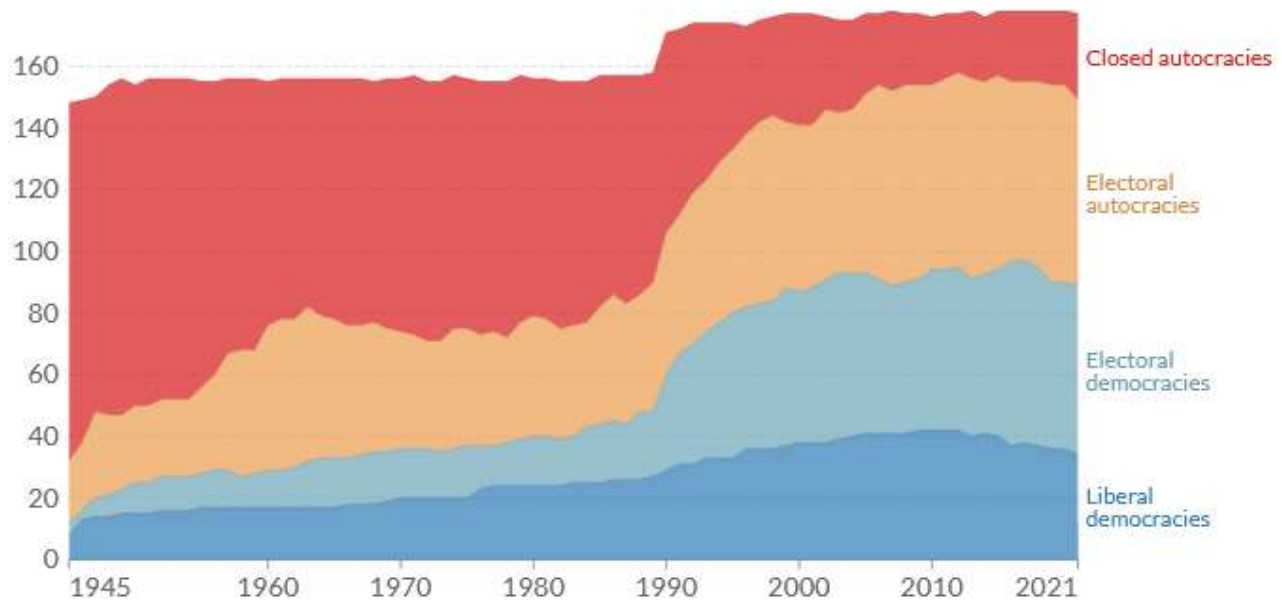
El sistema de valors occidental, que s'havia imposat a finals del segle XX, ha anat en retrocés en els darrers anys arreu del món, com reflecteixen les dades (vegeu la figura 3). Les democràcies liberals van assolir el rècord històric als volts de 2010, però a partir de llavors van anar caient lentament en favor de les autocràcies.

Aquest fenomen coincideix amb la creixent influència de la Xina en l'esfera mundial. Els països occidentals van veure amb bons ulls incloure la Xina en el sistema internacional a finals del segle XX (el fet més rellevant va ser l'entrada de la Xina a l'OMC el 2001), atès que van intuir que la penetració de la globalització al país més poblat del món acabaria portant una onada democratitzadora. Però la realitat és que la Xina s'ha convertit en una gran potència que confronta i amenaça el lideratge dels EUA, i té un règim polític que continua molt allunyat de l'occidental. El seu model autocràtic serveix de referència a molts països, que veuen en la Xina un model d'èxit.

«Els esforços del Govern xinès per reforçar el control intern al país i ampliar les tàctiques autoritàries a l'estranger suposen una amenaça per a les democràcies d'arreu del món».

Freedom House

¹⁹ Roy, D. (2022): [China's Growing Influence in Latin America](#). Council on Foreign Relations.

Figura 4. Països per tipus de règim polític²⁰

Font: Our World in Data (2022)

Per altra banda, a Occident també hi ha hagut un retrocés democràtic, sobretot arran de l'increment de les desigualtats, generat per la crisi financera de 2008/2009. Aquest retrocés ha acabat desembocant en una intensificació del proteccionisme i dels moviments populistes, amb l'exemple destacat de l'arribada al poder de Trump als EUA el 2016. Darrerament s'estan imposant moviments polítics que amenacen amb un retrocés en les democràcies i sistemes de valors occidentals. A la UE, el Govern d'Orbán a Hongria i el de Morawiecki a Polònia suposen una amenaça per als valors europeus, fins al punt que la justícia europea ha avalat congelar els ajuts financers a ambdós països fins que respectin els valors fundacionals de la UE (democràcia, igualtat, respecte als drets humans, no discriminació i justícia). Un altre cas és Itàlia, on Giorgia Meloni, líder del partit d'ultradreta Fratelli d'Italia, va guanyar les eleccions a finals de 2022; o el Govern entrant de Suècia, que compta amb el suport extern del partit d'ultradreta Demòcrates de Suècia.

²⁰ Autocràcies tancades: els ciutadans no tenen dret a triar els seus representants polítics a través d'eleccions multipartidistes. Per exemple, la Xina. Autocràcies electorals: els ciutadans tenen dret a triar els seus representants polítics però els manquen llibertats necessàries perquè les eleccions siguin significatives, lliures i justes. Per exemple, Rússia. Democràcies electorals: els ciutadans tenen dret a participar en eleccions significatives, lliures, justes i multipartidistes. Per exemple, el Brasil. Democràcies liberals: els ciutadans tenen més drets individuals, són iguals davant la llei i les accions de l'executiu estan limitades pel poder legislatiu i judicial. Per exemple, els EUA.

Anàlisi de riscos i tendències globals 2023

El 2023 hi torna a haver eleccions rellevants a la UE, tant a països del centre (Polònia i la República Txeca) com del nord (Finlàndia i Estònia), així com les eleccions espanyoles a finals d'any, d'especial interès (vegeu la taula 1).

La crisi de la COVID-19 i la guerra a Ucraïna, que estan generant nous increments de la desigualtat i la pobresa, suposen nous reptes d'abast global tant en termes econòmics com socials. La pandèmia i l'espiral inflacionista generada per la guerra entre Rússia i Ucraïna ha incrementat el risc d'inseguretat alimentària i d'inestabilitat social i política. Molts organismes internacionals alerten que la situació a les economies de renda més baixa s'agreuja, i que l'escalada de preus s'hi pot traduir en fam i conflictes socials com els que van tenir lloc durant la Primavera Àrab de 2011. De fet, aquesta inestabilitat social i política ja s'està observant a l'Àfrica, especialment als països de la regió del Sahel, i també en alguns països asiàtics com Sri Lanka i el Pakistan.

Taula 1. Principals eleccions que se celebren el 2023

Mes	País
Gener	República Txeca (13/1): eleccions presidencials
Febrer	Nigèria (25/2): eleccions generals
Març	Estònia (5/3): eleccions parlamentàries
Abril	Finlàndia (2/4): eleccions parlamentàries
Juny	Turquia (18/6): eleccions parlamentàries i presidencials
Juliol	Grècia (per determinar): eleccions generals
Setembre	Polònia (per determinar): eleccions parlamentàries
Octubre	Argentina (29/10): eleccions generals
Desembre	Espanya (10/12): eleccions generals

Font: elaboració pròpia

1.6. Risc de fragmentació: cap a la creació de dos ecosistemes

La Xina ha esdevingut una alternativa de poder als Estats Units i promou el seu propi sistema internacional, oposat a l'imperant actualment. Tanmateix, l'objectiu de la Xina no és l'enderrocament del règim liberal occidental: la Xina necessita que el sistema global li doni estabilitat a l'exterior per a mantenir-se estable a l'interior; requereix els fluxos comercials internacionals tant per a adquirir els béns que necessita com les exportacions, per a continuar rebent els ingressos corresponents. Però vol un sistema en què sigui respectada i tractada com a gran potència²¹.

En aquest context, les institucions internacionals multilaterals es veuen cada vegada més contestades. L'Organització Mundial de Comerç està sent substituïda per acords regionals de comerç i el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial estan sent contestats per l'Asian Infrastructure Investment Bank (creat per la Xina l'octubre de 2014) i la Iniciativa del Cinturó i la Ruta de la Seda (vegeu el requadre 2), als quals els països en desenvolupament acudeixen cada cop més en la cerca de finançament.

Per altra banda, el G20, el fòrum que agrupa les 20 economies més grans del món, que al 2009 va substituir el G7 per al debat dels plans econòmics i de desenvolupament conjunts d'escala mundial, es veu ara amenaçat amb la invasió de Rússia a Ucraïna, donada la divisió que s'ha generat entre els seus estats membres. La cimera celebrada a Bali a mitjans de novembre de 2022 va finalitzar amb una declaració conjunta en què s'afirma que «la major part dels membres» condemnen fermament la guerra a Ucraïna, però en un punt s'afegeix que hi ha «altres punts de vista» sobre la situació.

La Xina està construint noves institucions en paral·lel a les ja existents, que poden amenaçar, en un futur, l'estabilitat de les actuals. És l'exemple de l'alternativa xinesa al SWIFT (sistema de pagaments interbancari internacional), el CIPS, creat el 2015 i que compta amb unes 1.200 entitats afiliades (el SWIFT compta amb 11.000 membres). D'altra banda, reforça la seva presència en organismes internacionals de normatives com la Unió Internacional de Telecomunicacions o l'Organització Internacional de Normalització (ISO, per les seves sigles en anglès), així com en organismes industrials com l'Institut d'Enginyers Elèctrics i Electrònics.

La Xina també promou el seu *soft power* mitjançant institucions que ella mateixa impulsa, com és el cas de la BRI, l'Organització de Cooperació de Shanghai o la Xina-CEEC (*Central & Eastern European Countries*).

²¹ Comerma, L. (2022): [*El dragón y el águila: el desafío de China al orden internacionalista liberal occidental*](#). Anuari Internacional CIDOB.

Els Estats Units, per la seva banda, veuen el seu lideratge compromès. És així com s'entén la guerra comercial i tecnològica iniciada per l'Administració Trump i accentuada amb Biden al poder, que cerca limitar el progrés tecnològic de la Xina (vegeu l'apartat 6.1). El domini de la següent generació de tecnologies (semiconductors, intel·ligència artificial, 5G/6G, computació quàntica, biotecnologia, etc.) serà un dels factors determinants per a dirimir el lideratge mundial. També serà rellevant el control de les matèries primeres clau per a abordar la transició energètica. La lluita geopolítica serà igualment important per al control de Taiwan-Xina a l'Indo-Pacífic, la lluita per la conquesta de l'espai o l'obertura de rutes a l'Àrtic.

Així doncs, ens dirigim cap un escenari de creixent fragmentació entre blocs, només frenat per les fortes interdependències que existeixen entre països. En un escenari extrem, podrien conviure diversos sistemes normatius, que a la llarga podrien conduir a la creació de dos ecosistemes totalment separats entre si. Tanmateix, el cost d'un trencament total seria molt alt si es compara amb el període viscut durant la Guerra Freda del segle passat, on les interdependències entre els Estats Units i la Unió Soviètica eren nul·les. Actualment, la interconnexió i dependència entre països és molt elevada, cosa que qüestiona l'interès real dels Estats Units i, en particular, de la Xina per una desconexió total. I, en qualsevol cas, caldrà trobar punts d'entesa entre països per a dirimir els béns públics globals com l'emergència climàtica, que afecta tot el planeta.

En definitiva, ens trobem davant l'inici d'un nou ordre mundial que tendeix a la polarització, en què els països es realinearàn en grups més regionalitzats i afins ideològicament. La polarització política entre blocs sembla inevitable, però les fortes interdependències econòmiques entre països i l'interès comú obligarà a trobar nous mecanismes de cooperació.